

Sygn. akt I ACa 205/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 września 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Jolanta Terlecka
Sędzia:	SA Elżbieta Patrykiewicz (spr.)
Sędzia:	SO del. Ewa Bazelan
Protokolant	stażysta Agnieszka Zdanowicz - Martyna

po rozpoznaniu w dniu 8 września 2015 r. w Lublinie na rozprawie

sprawy z powództwa B. M.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą
w W.

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 27 stycznia 2015 r., sygn. akt I C 16/14

I. zmienia zaskarżony wyrok w punktach: I - w ten sposób, że obniża zasądzoną kwotę 80.000 złotych do kwoty 40.000 (czterdzieści tysięcy) złotych, II – w ten sposób, że znosi wzajemnie między stronami koszty procesu, III – w ten sposób, że podlegającą ściągnięciu kwotę 4511,52 złotych obniża do kwoty 2511,52 (dwa tysiące pięćset jednaście 52/100) złotych;

II. oddala apelację w pozostałej części;

III. zasądza od powódki na rzecz pozwanego 3800 (trzy tysiące osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

I ACa 205/15

UZASADNIENIE

W uwzględnieniu żądania powódki B. M. Sąd Okręgowy

w L. wyrokiem z 27 stycznia 2015 r. zasądził na jej rzecz od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. 80.000 zł zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od 20 listopada 2013 r. do dnia zapłaty (pkt 1) i 3.758,32 zł tytułem

zwrotu kosztów procesu (pkt 2) oraz nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa 4.511, 52 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych (pkt 3). Orzeczenie swe, zapadłe w związku z krzywdą powódki spowodowanej zdarzeniem z 28 maja 2008 r., uzasadnił następująco:

28 maja 2008 r. w S. (gm. N., woj. L.) B. N. (córka powódki), kierując samochodem osobowym marki O. (...) o numerze rejestracyjnym (...), nieumyślnie naruszyła zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym w ten sposób, że przejeżdżając przez skrzyżowanie z drogą z pierwszeństwem przejazdu nie zachowała szczególnej ostrożności i nie ustąpiła pierwszeństwa przejazdu jadącemu tą drogą B. Z., kierującemu samochodem dostawczym marki V. (...) o numerze rejestracyjnym (...), doprowadzając do zderzenia obu pojazdów i powodując nieumyślnie wypadek, w którym śmierć poniósł S. M., ojciec sprawcy. Za powyższy czyn, wyczerpujący dyspozycję art. 177 § 2 k.k., została prawomocnie skazana wyrokami Sądu Rejonowego w K. i Sądu Okręgowego w L. (...).

W chwili zdarzenia S. M. miał 62 lata, był na emeryturze. W udanym i zgodnym związku małżeńskim z powódką przeżył 36 lat. Razem prowadzili gospodarstwo domowe, razem pracowali w jednym zakładzie pracy w P.. Po śmierci męża powódka oddała

w dzierżawę połowę posiadanych gruntów ze względu na niemożność samodzielnego zajmowania się nimi. Powódka mieszka z córką B. w domu wybudowanym wraz z mężem. Powódka odczuwa samotność i apatię, nie korzystała jednak z pomocy specjalistycznej, choć bierze leki, zapisywane jej przez lekarza rodzinnego. Jej stan majątkowy znacznie się pogorszył po śmierci męża, ma wiele długów i dom, który wymaga remontu.

Śmierć męża wywołała u powódki zaburzenia z kręgu adopcyjnego o etiologii psychogennej, które są następstwem urazu psychicznego bezpośrednio poprzedzającego jej pojawienie się. Stwierdzone u powódki objawy psychopatologiczne należą do kręgu lękowo-depresyjnego i stanowią reakcję przedłużonej żaloby. Oprócz tego u powódki występują też symptomy depresyjne, które objawiają się spadkiem aktywności, trudnościami z mobilizacją do prac domowych, ograniczeniem kontaktów międzyludzkich, wzmożonym napięciem psychicznym. Pojawiały się również myśli samobójcze, jednakże bez tendencji do ich realizacji.

Przed złożeniem pozwu powódka zgłosiła pozwanemu 30 października 2013 r. swoje roszczenie (w tej samej wysokości), lecz pozwany decyzją z 19 listopada 2013 r. odmówił przyznania zadośćuczynienia uzasadniając to brakiem podstawy prawnej.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd uznał powództwo za zasadne w całości.

Dla uzasadnienia odpowiedzialności pozwanego odwołał się do treści:

- art. 822 k.c. w zw. z art. 34 ust. 1, art. 35 i art. 36 ust. 1 ustawy z 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, wedle których z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku

z ruchem tego pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia. Ubezpieczeniem OC posiadaczy pojazdów mechanicznych jest objęta odpowiedzialność cywilna każdej osoby, która kierując pojazdem mechanicznym w okresie trwania odpowiedzialności ubezpieczeniowej, wyrządziła szkodę w związku z ruchem tego pojazdu. Odszkodowanie ustala się i wypłaca w granicach odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierującego pojazdem mechanicznym, najwyżej jednak do ustalonej w umowie ubezpieczenia sumy gwarancyjnej;

- z art. 435 § 1 k.c. w zw. z art. 436 § 1 k.c., wedle których samoistny posiadacz mechanicznego środka komunikacji poruszanego za pomocą sił przyrody ponosi odpowiedzialność za szkodę na osobie lub mieniu wyrządzoną komukolwiek przez ruch tego środka komunikacji, nie wyłączając pasażera pojazdu, który prowadzi, chyba że szkoda

nastąpiła wskutek siły wyższej albo wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za którą nie ponosi odpowiedzialności.

Odpowiedzialność samoistnego posiadacza ukształtowana została na zasadzie ryzyka.

W sprawie bezspornym był fakt, że do przedmiotowego wypadku doszło z winy kierowcy pojazdu marki O. (...) – B. N., za którą zastępczą odpowiedzialność cywilną ponosi pozwany.

Z uwagi zaś na datę zdarzenia, które wywołało szkodę – 24 sierpnia 2006r., stwierdził, że w sprawie mają zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego sprzed nowelizacji art. 446 k.c., dokonanej ustawą z 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731), skutkiem której został wprowadzony do porządku prawnego art. 446 § 4 k.c. przewidujący zadośćuczynienie za śmierć osoby bliskiej i prima facie wysuwana bywa teza, jak czyni to strona pozwana, iż brak było przepisu umożliwiającego powodom bezpośrednio domaganie się zadośćuczynienia za śmierć osoby bliskiej. Taka wykładnia jednak błędnie przyjmuje istnienie luki prawnej, która de facto ma charakter pozorny i którą likwiduje konsekwentne, najnowsze (przytoczone) orzecznictwo sądów powszechnych, podzielone

w sprawie. Wedle niej najbliższemu członkowi rodziny zmarłego przysługuje – na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 24 § 1 k.c. – zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę, gdy śmierć nastąpiła na skutek deliktu, który miał miejsce przed dniem 3 sierpnia 2008 r. i zasady tej nie wyłączał art. 34 przywołanej ustawy ubezpieczeniowej.

Spowodowanie wypadku komunikacyjnego, w którym śmierć poniósł mąż powódki, było bezprawnym naruszeniem jej dobra osobistego w postaci prawa do życia w pełnej rodzinie, prawa do utrzymania więzi rodzinnych.

W sprawie zostało wykazane, że sprawca wypadku, za którego odpowiedzialność ponosi pozwany, dopuścił się bezprawnego naruszenia dóbr osobistych powódki, Sąd był zatem uprawniony do przyznania jej odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Na podstawie art. 448 k.c. kompensowana jest krzywda – szkoda niemajątkowa wywołana naruszeniem dobra osobistego, polegająca na psychicznych cierpieniach pokrzywdzonego. Wskazując na stosowne orzecznictwo Sąd podał, że dla oznaczenia zakresu wyrządzonej krzywdy konieczne było uwzględnienie rodzaju naruszonego dobra, zakresu (natężenie i czas trwania) naruszenia, trwałości skutków naruszenia i stopnia ich uciążliwości, a także stopnia winy sprawcy i jego zachowania po dokonaniu naruszenia.

Śmierć męża jest, stosując kryteria obiektywne, bardzo dolegliwa biorąc pod uwagę rodzaj i siłę więzi rodzinnych. Zadośćuczynienie jest więc sposobem złagodzenia cierpienia, które tą stratą jest wywołane. Za okoliczności wpływające na wysokość tego świadczenia Sąd uznał m.in. dramatyzm doznań powódki; fakt, że sprawcą wypadku była córka powódki; rola jaką

w życiu powódki zmarły pełnił, a także skutki wywołane stratą w postaci zaburzeń w funkcjonowaniu psychiki powódki, trudności w życiu codziennym, problemy natury materialnej, które są związane ze śmiercią bliskiej osoby.

Śmierć męża była szczególnie dotkliwa, gdyż była niespodziewana

i wywołana przez działanie córki powódki. Można przypuszczać, że gdyby wypadek nie miał miejsca, to mąż powódki mógłby żyć jeszcze wiele lat, które spędzałby razem z powódką w szczęściu. Powódka w wyniku śmierci męża, co potwierdzone jest opinią sądowo-psychologiczną, doznała symptomów depresyjnych, które przejawiały się w osłabieniu aktywności życiowej, ograniczeniu kontaktów międzyludzkich, zaburzeniami snu, znaczną utratą wagi i myślami samobójczymi. Śmierć męża spowodowała też, że powódka doświadcza problemów natury materialnej i znacznego pogorszenia stopy życiowej.

Zadośćuczynienie ma przede wszystkim charakter kompensacyjny,

w związku z czym jego wysokość nie może stanowić symbolicznej zapłaty ale musi przedstawiać ekonomicznie odczuwalną wartość. Jednocześnie wysokość ta nie może być nadmierna w stosunku do doznanego krzywdy, a musi być utrzymana w rozsądnych granicach, odpowiadająca aktualnym wymogom

i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa. Z tych względów Sąd uznał kwotę 80.000 zł za odpowiednią do stopnia krzywdy, jakiej powódka doznała.

Ustawowe odsetki od zasądzonej kwoty Sąd zasądził od 20 listopada 2013 r., od dnia następnego licząc od dnia wydania ostatecznej decyzji o odmowie wypłaty zadośćuczynienia przez pozwanego.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu Sąd oparł na zasadzie odpowiedzialności za wynik procesu (art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 108 § 1 k.p.c.), zgodnie z którą strona przegrywająca sprawę – w tym przypadku pozwany – obowiązany jest zwrócić przeciwnikom na ich żądanie koszty procesu, to jest koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Od pozwanego ubezpieczyciela na rzecz powódki zasądził 3.758,32 zł. (3.600 zł – tytułem zastępstwa procesowego, 17 zł – opłaty od pełnomocnictwa, 141,32 zł – wydatków poniesionych przez powódkę na koszty korespondencji, dojazdu do Sądu i na badanie przez biegłego). Stwierdzając, że w sprawie nie wystąpiły przesłanki do zasądzenia wynagrodzenia wyższego od stawek minimalnych (żadne ekstraordynaryjne okoliczności nie wystąpiły, a skala aktywności radcy prawnego pozostawała na przeciętnym poziomie), Sąd nie uwzględnił wniosku powódki o przyznanie kosztów zastępstwa procesowego w podwójnej wysokości.

Rozstrzygnięcie o kosztach sądowych uzasadnił treścią art. 113 ust.

1 ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2010 r., Nr 90, poz. 594 ze zm.). Na nieuiszczone w sprawie koszty złożyły się: opłata od pozwu (4 000 zł) i wynagrodzenie biegłej (511,52 zł).

Apelację od wyroku w części zasądzającej zadośćuczynienie ponad kwotę 40.000 zł i odsetki od 20 listopada 2013 r. do 26 stycznia 2015 r. (pkt 1) oraz koszty procesu (pkt 2) i sądowe (pkt 3) złożył pozwany zarzucając naruszenie przepisów prawa: procesowego, mające istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia – art. 233 § 1 k.p.c. (poprzez dokonanie oceny dowodów z przekroczeniem granic swobodnej oceny dowodów i w konsekwencji przyjęcie zawężonej kwoty zadośćuczynienia) oraz materialnego – art. 481 k.c. w zw. z art. 363 § 2 k.c. (poprzez błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że odsetki należą się od daty wcześniejszej, niż data ustalenia odszkodowania). Pozwany wniósł o zmianę wyroku przez zmniejszenie zasądzonej kwoty zadośćuczynienia do 40.000 zł z odsetkami ustawowymi od 27 stycznia 2015 r. oraz o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania za obie instancje według norm przepisanych.

Pełnomocnik powódki wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny w Lublinie zważył, co następuje: apelacja zasługiwała na częściowe uwzględnienie, choć nie tyle z powodu sformułowanych zarzutów, co argumentów zamieszczonych w jej uzasadnieniu.

Nietrafnie bowiem apelujący zarzucił naruszenie wskazanych przepisów: art. 233 § 1 k.p.c. i (w całości) art. 481 k.c. w zw. z art. 363 § 2 k.c.

Naruszenie art. 233 § 1 k.p.c., dotyczącego oceny dowodów, może polegać na dokonaniu przez sąd oceny dowodów z naruszeniem zasad określonych w tym przepisie. Prawidłowe postawienie takiego zarzutu wymaga zatem wskazania konkretnego dowodu przeprowadzonego w sprawie, którego zarzut ten dotyczy i podania, w czym skarżący upatruje wadliwą jego ocenę.

Nie stanowi natomiast o jego naruszeniu ani zaniechanie wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału, ani też pominięcie przez sąd przy wyrokowaniu określonej okoliczności faktycznej, nawet jeżeli strona uważa ją za okoliczność istotną dla rozstrzygnięcia sprawy (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 25 listopada 2003 r., II CK 293/02, LEX nr 151622). Odniesienie powyższego do zawartego w apelacji zarzutu pozwala stwierdzić nieprawidłowe jego postawienie, a przez to jego nieskuteczność. Apelujący nie wskazał przecież konkretnego, wadliwie ocenionego dowodu (zresztą nie miał ku temu żadnego powodu, skoro z podstawy faktycznej orzeczenia żaden z dowodów nie został wyeliminowany). Również krytyczne uwagi o pominięciu stwierdzeń z opinii nie świadczą – o czym wyżej – o

naruszeniu art. 233 § 1 k.p.c. Artykułowane zaś nieodzwoiercedlenie w ustaleniach faktycznych trwających krócej niż rok cierpien psychicznych wprost w zarzutach nie został zamieszczony przez co nie może ważyć na ocenie trafności zaskarżonego wyroku.

Zaskarżonym wyrokiem rozstrzygnięcie co do daty początkowej płatności odsetek ustawowych od zasądzonego zadośćuczynienia uwzględniało ugruntowane w tym względzie stanowisko judykatury. Wedle niego zadośćuczynienie przysługuje z odsetkami od dnia opóźnienia, czyli wezwania do zapłaty (art. 445 i art. 481 § 1 k.c.), a nie od dnia jego zasądzenia (tak Sąd Najwyższy w wyrokach z: 14 stycznia 2011 r., I PK 145/10, OSNP 2012/5/ 6/66, 8 sierpnia 2012 r., I CSK 2/12, LEX nr 1228578, 29 sierpnia 2013 r.,

I CSK 667/12). Podzielając je w całości (wraz z argumentacją przedstawioną w motywach tych rozstrzygnięć) należy jedynie zauważyć, że ubezpieczyciel co do zasady jest zobowiązany spełnić świadczenie w terminie trzydziestu dni licząc od daty otrzymania zawiadomienia od wypadku (art. 817 § 1 k.c.). Bezsporne jest, że na zgłoszoną przez powódkę szkodę strona pozwana odpowiedziała – odmownie – 19 listopada 2013 r. Uznanie więc, że od dnia następnego pozostawała w opóźnieniu w spełnieniu swego zobowiązania jest zgodne z powyższą regulacją i nie narusza art. 481 § 1 k.c., uprawniającego wierzyciela do żądania odsetek na czas opóźnienia w spełnieniu świadczenia. Pozostała treść art. 481 (§ 2 k.p.c. – statuującego – w razie nieokreślenia stopy odsetek – odsetki ustawowe, § 3 – przewidującego odszkodowanie w razie zwłoki) w ogóle nie miała w sprawie zastosowania, a więc i nie mogło dojść do jego naruszenia przez błędną wykładnię.

Zapadłe orzeczenie nie narusza też art. 363 § 2 k.c. Jak wywiódł Sąd Najwyższy w uzasadnieniu powołanego wyżej wyroku z 8 sierpnia 2012 r., wyrok orzekający o zadośćuczynieniu ma deklaratoryjny charakter i nie sprzeciwia się temu zastosowanie do określenia zadośćuczynienia kryteriów wskazanych w tym przepisie, którego celem jest dążenie do możliwie pełnej kompensaty majątkowej, która może zmieniać się w czasie. Odsetki ustawowe pełnią – na powrót – rolę odszkodowawczą, rekompensując na uproszczonych zasadach uszczerbek majątkowy doznany przez wierzyciela wskutek pozbawienia go możliwości czerpania korzyści z należnego mu świadczenia pieniężnego.

Trafnie natomiast apelujący zauważył w uzasadnieniu apelacji, że nie wszystkie ustalone okoliczności sprawy zostały właściwie ocenione przy rozważaniu nad wysokością należnego powódce zadośćuczynienia. Po pierwsze, na głębokość zaburzeń powódki związanych ze śmiercią męża (treść objawów depresyjnych) ma wpływ jej prosta konstrukcja psychiczna. Po wtóre, cierpienia psychiczne wskutek przerwania nagłą śmiercią męża więzi z nim trwały nie mniej niż rok, nie więcej niż pięć lat, a aktualnie towarzyszą jej – ale okresowo – smutek, tęsknota. Po trzecie, potrzebnego wsparcia dostarcza jej najbliższe otoczenie. Te treści, uwzględnionej przez sąd pierwszej instancji opinii psychologa, pozwalają inaczej ocenić kondycję powódki w nowej sytuacji wywołanej śmiercią męża. Po czwarte, nie bez znaczenia jest to, że naruszenie dobra osobistego powódki (więzi rodzinnej) spowodowało bezprawne zachowanie też członka rodziny (córki).

Powyższe uzasadnia, że – w okolicznościach sprawy – odpowiednią do rozmiaru krzywdy powódki jest zadośćuczynienie w kwocie 40.000 zł, przyjęte w apelacji. Dopiero tak określone zadośćuczynienie wypełnia właściwie dyspozycję art. 448 k.c. i nie jest – w przeciwieństwie do kwoty 80.000 zł – wygórowane. Uwzględniając w tej części zasadną apelację Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł – stosownie do wniosku apelacyjnego – o obniżeniu zasądzonej kwoty do 40.000 zł obniżając zarazem podlegającą ściągnięciu kwotę należności sądowych do 2.511, 52 zł, tj. stosownie do zakresu przegranej sprawy przez stronę pozwaną. Orzeczenie o kosztach procesu za pierwszą instancję wobec częściowego tylko uwzględnienia żądania powódki Sąd oparł na przepisie art. 100 k.p.c.

W pozostałej części apelacja podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego uzasadniają – wobec nieznacznego zakresu oddalenia apelacji (jedynie co do żądania zmiany roszczenia odsetkowego) – przepisy art. 100 k.p.c. w zw. z art. 98 § 1, 3 k.p.c., art. 99 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. Na koszty te składają się: 2.000 zł – opłata od uwzględnionej części apelacji i 1.800 zł – wynagrodzenie pełnomocnika (§ 6 pkt 5 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości

z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tj. Dz. U. z 2013 r., poz. 490).

1.10.2015r.

E. P../ap